

Dersin Adı : Felsefe Treni

Dersin Amacı : İnsanlığın dūşünsel tarihine çocukların ilgisini çekmek ve sorgulama, yaratıcılık gelişkinliklerini arttırmak

Dersin İşleyişi : Felsefe Treni, teması felsefe ve bilim tarihi olan bir drama çalışmasıdır. Düşün tarihinin beş durağında gerçekleşen tarihsel olaylar, gelişmeler örüntüsüyle hazırlanan çalışma, dönemin görsel olarak tanıtıldığı ve 'canlandırıldığı' bir oyundur. Haftada iki gün programlanan çalışma birer saatlik tartışmalar ve drama oyunları ile çalışılır.

Felsefe Treni'mizin beş durağı bulunmakta:

İlkeller Durağı (İlkel Komünal Toplum)

Bilim Durağı (Doğa Akımları, Düşünce ve Bilimin Temelleri)

Spartacus Durağı (Kölecî Dönem ve Skolastik Düşünce)

Makineleşme Durağı (Sanayi Toplumu ve Aydınlanma Çağı)

Teknoloji Durağı (Tüketim Toplumu ve Alternatifi).

1. OTURUM

İlk derste temel kavramlar üzerine tartışma yürütölür; felsefenin gerekliliği, merak, eleştirel düşünme ve filozofların uğraşları ile ilgili tartışmalar. Tanışma etkinliğinin ardından çocuklara 'Felsefe Treni' çalışması tanıtılır ve amacından, sonraki derslerde neler yapılabileceği payaşılır. Çalışmanın demokratik biçimde işleyebilmesi için dersin içeriğine çocukların tüm yaratıcılıklarıyla katılımı önemsenmelidir. Çalışmanın diğer yarısında ise çocukların Felsefe Treni'nin yolculuğunu kavramalarını kolaylaştırmak için döneme ait olaylar çeşitli oyunlarla işlenir ardından 'Sihirbazın Şapkası' metni paylaşılılarak çocuklardan fikirleri sorulur. Yapılanlarla ilgili akıllarında kalan en çarpıcı şeyleri söylemeleri istenir ve çalışma hakkındaki görüşleri alınarak ilk ders sonlandırılır.

2. OTURUM

Çocukların bir önceki oturumdan akıllarında kalan şeyler üzerine yapılan sohbetin ardından çalışmanın konusu paylaşılarak oturum başlatılır. Bu oturumda Felsefe Treni'nin ilk durağı olan "ilkel toplum ve insanlığın ilk üretim biçimleri" konu olarak işlenir. "İnsanların dilleri, evleri, aletleri yokken ve henüz doğaya hâkimiyetlerini sağlayamadıkları bir dünyada nasıl yaşıyorlardı? Bu dönemde insanların görünüşleri nasıldır ve birbirleriyle nasıl anlaşmaktadırlar?" soruları üzerinden bir beyin fırtınası yapılır ve ortaya çıkan fikirler tahtaya not edilir. Ardından bir rahatlatma ve hayal kurma çalışması ile çocuklar ilkel çağa gönderilir ve oradan getirdikleri malzemeler üzerine konuşularak bunlar da not edilir. Burada özellikle yaşadıkları mağara, insanların avcılık ve toplayıcılıkla uğraşırken kullandıkları ilkel aletler, giydikleri kıyafetler üzerinde durulur ve bunların gösteride nasıl hayata geçirilebileceği üzerine fikir üretilir. Son olarak ilkel toplumda insanların anlaşma biçimleri üzerinde durulur. Burada bir ilkel insan dili ortaya çıkarmak amaçlanır. Çocuklara çeşitli konular verilerek bu konuları ilkel insan dili kullanarak doğaçlamaları istenir. Ardından bu dilin Türkçeye tercümesi de doğaçlama çalışmasının bir parçası yapılır. Çocukların çalışma boyunca akıllarında kalan en çarpıcı şeyleri söylemeleri ve çalışmayı nasıl buldukları sorularak oturum kapatılır.

YÖNERGE : Bu duraktaki drama oyunu ateşin bulunuşuna kadar insanların kullandıkları aletler, yaşama biçimleri ve üretim biçimlerini insanlar arası iletişimi konu alır.

Kullanılacak Malzeme ve Kostümler: İlkel insan kıyafetleri, mağara, sivriltilmiş taşlar, balta, çekiç, mızrak...

3. OTURUM

Çocukların bir önceki oturumdan akıllarında kalan şeyler üzerine yapılan sohbetin ardından çalışmanın konusu paylaşarak oturum başlatılır. Bu oturumda “Milet Üçlüsü” diye bilinen Sokrates öncesi filozoflardan Tales, Aneksimenes ve Aneksimandros’un evrenin ana maddesinin ne olduğuna dair ortaya attığı fikirler bir hikâye biçiminde çocuklara anlatılır ve bu hikâyeyi atışma biçiminde canlandırmaları istenir. Ardından Kıbrıs’lı Zenon’un bir paradoksu çocuklarla paylaşılır ve doğaçlama teknikleriyle oyunlaştırılır. Bu dönemden işlenen son filozof olarak Herarklitos’un “bir dereye iki defa yıkanamazsın; çünkü ne sen ne de dere aynı değildir.” sözü üzerine bir doğaçlama yapılır. Çocukların çalışma boyunca akıllarında kalan en çarpıcı şeyleri söylemeleri ve çalışmayı nasıl buldukları sorularak oturum kapatılır.

YÖNERGE : Bu durakta felsefe ve bilimin temellerini oluşturan Sokrates öncesi filozofların düşünceleri üzerinden bir oyun sergilenir. Bu oyunda evrenin ana maddesinin ne olduğu üzerine farklı düşünceleri olan Tales, Aneksimenes ve Aneksimandros’un (Milet üçlüsü) düşünceleri bir atışma halinde verilmeye çalışılır. Daha ileri zamanlarda yaşamış Kıbrıslı Zenon’un paradokslarından biri canlandırılır.

Kullanılacak Malzeme ve Kostümler: İlkçağ filozof kostümleri, çarşaf, masa, sandalye...

4. OTURUM

Çocukların bir önceki oturumdan akıllarında kalan şeyler üzerine yapılan sohbetin ardından çalışmanın konusu paylaşılarak oturum başlatılır. Bu oturum Felsefe Treni'nin üçüncü durağında yer alacak köleci toplum ve dogmatik düşünce yapısı üzerinedir. Çalışmada kara bir örtü ve evden getirdikleri çeşitli ortaçağa ait fotoğraflar kullanılır. Kara örtünün altına giren çocuklar fotoğraflara akıllarına gelen en karanlık, en olumsuz düşüncelerle fotoğrafları yorumlar. Ardından örtü kaldırılır ve bu kez de en olumlu en mutlu fotoğraf hikâyelerini üretirler. Burada skolâstik düşüncenin kaynağı olarak görünen kilisenin bazı düşünceleri verilir ve bunlar üzerine doğaçlama çalışması yapılır. Özel mülkiyet ve savaşları konu alan "benim yerim senin yerin" oyunu ile çalışma sonlandırılır. Bu yapılan çalışmaların nasıl sergilenebileceği üzerine konuşularak oturum sonlandırılır.

YÖNERGE : Bu durak insanlığın düşünsel birikiminin doğrusal bir ilerleme göstermediği ve insanların yaşamlarını bu durumun nasıl olumsuz etkilediği üzerine oturtulur. Özellikle savaşlar, açık sömürü biçimleri ve kölecilik düzeni üzerinden görsel malzemeler ve küçük bir oyun yer alır.

Kullanılacak Malzeme ve Kostümler: Köle gemisi, köle kostümleri, savaşçı kostümü ve aksesuarları, cadı kostümü, cadı avcılarını kostümü, giyotin, cellât kostümü, Çin Seddi...

5. OTURUM

Çocukların bir önceki oturumdan akıllarında kalan şeyler üzerine yapılan sohbetin ardından çalışmanın konusu paylaşılarak oturum başlatılır. Oturuma sanayi toplumun düşünsel özellikleri verilerek başlanır ve o dönemde bir fabrika hayal edilir. Çocuklar ne fabrikasında olduklarına ve ne ürettiklerine odaklanırlar. Fabrikada ne üretilene karar verildikten sonra bir makine inşa edilmeye başlanır. (Makine inşasına başlamadan önce eğer mümkünse, çocuklarla küçük bir üretim atölyesi gezilebilir ve makinelere dair gözlem yapılabilir.) Her çocuk makinenin bir parçası olur. Her parçanın bir hareketi, bir sesi ve o dönemde çok zor koşullarda çalışmaktan kaynaklanan bir duygusu olur. Treninin 4. durağının makinesi budur. Ancak çalışma bir de yapılan bu makineyi bozma makinesi inşa ederek devam ettirilir. Çocukların çalışma boyunca akıllarında kalan en çarpıcı şeyleri söylemeleri, bu çalışmanın nasıl sergilenebileceği üzerine fikir yürütmeleri ve çalışmayı nasıl buldukları sorularak oturum kapatılır.

YÖNERGE : Sanayi toplumundan farklı olarak bu tarihsel dönemde insanlığın teknoloji üretimi ve kullanımı üzerinden bir drama oyunu sergilenir. Görselin en güçlü kullanılacağı duraktır. Çocukların bugünün toplumu kavrayışları ve sorduğu sorularla nasıl bir değişim sağlanabileceğini fark etmeleri ana vurgudur. Bugünün tüketim biçimi bir yanda sergilenirken bir yanda da yapılacak bir soru ağacına trene binip düşünce yolculuğuna çıkan ve atölyeye dâhil olan tüm çocuklardan birer soru yazmaları ve soru ağacına asmaları istenir.

Kullanılacak Malzeme ve Kostümler: siyah tişört ve pantolonlar, soba boyası...

6. OTURUM

Çocukların bir önceki oturumdan akıllarında kalan şeyler üzerine yapılan sohbetin ardından çalışmanın konusu paylaşılarak oturum başlatılır. Felsefe treninin son durağının işleneceği oturumdur. Bu son durak günümüz toplumunu yansıtmakta olduğu için bu oturumda “insanlık tarihi boyunca felsefi soruların temellendiği bilgi birikimi, günümüz teknolojisi neye hizmet etmektedir?” sorusu üzerinden çalışma başlatılır. Her çocuk sırayla teknolojik bir alet olur, bu alet ne işe yarar, bir olumlu bir olumsuz işlev üretilerek doğaçlama yapılır. Çocukların çalışma boyunca akıllarında kalan en çarpıcı şeyleri söylemeleri, bu çalışmanın nasıl sergilenebileceği üzerine fikir yürütmeleri ve çalışmayı nasıl buldukları sorularak oturum kapatılır.

Kullanılacak Malzeme ve Kostümler: Gökdelen, alışveriş merkezi, bilgisayar, tablet, soru ağacı...

7. VE 8. OTURUM

Bu oturumlar Felsefe Treni'ni etkinliğinin hazırlık aşaması oturumları olarak kurgulanır. 7. oturumda çocuklara duraklarda sergilenecek drama oyunlarının rol ve görev dağılımları paylaşılır, daha önceki oturumlarda ana hatları ile ortaya çıkarılmış oyunlar prova edilerek pekiştirilir. Felsefe Treni'nin makinistinın yani anlatıcının yolculuğına katılan çocuklara okuyacağı akış metinleştirilir ve üzerinde çalışılır. Makinist-anlatıcı görevini çocuklardan biri ya da drama lideri üstüne alabilir.

Son oturuma çocukların velileri de dâhil edilebilir. Bu oturumda duraklarda yer alan tüm görseller çocuklarla birlikte hazırlanacaktır. Çalışma öncesinde malzemeler hazırlanmış olmalı oturum boyunca görseller üretilmelidir. Son oturumda yapılan görseller ve kostümlerle akış ve duraklardaki oyunlar prova edilerek kapatılır.

FELSEFE TRENİ YOLCULUĞU-AKIŞ

Gösteri öncesinde duraklar hazırlanır ve duraklarda gerçekleştirilecek drama oyunlarında görev alan atölye katılımcısı tüm çocuklar yerlerini alır. Makinist eğer mümkünse sesini duyurabilmek için mikrofon ya da megafon kullanılmalıdır. Gösteri makinistin etkinliğe gelen tüm çocukları trene davet etmesiyle başlatılır.

Kalkıyooooooor, kalkıyooooooor...

İnsanlığın düşünce tarihindeki serüvenimiz başlıyooooooor...

Koşun, yetişiiiiiiin, felsefe treni kalkıyooooooor...

Sayın yolcularımız, sevgili çocuklar;

Binlerce yıl öncesinden başlayıp günümüze kadar sürecektir olan seyahatimiz başlamıştır. Yol boyunca ben makinistiniz filozof sizlere düşünce tarihinde anlatıcılık yapacağım. Trenimizin duraklarında bizleri karşılayacak filozof arkadaşlarımız ise sizlere yol boyunca eşlik edecekler. Yolculuğumuz yaklaşık 200 metre ve herhangi bir aksilik olmazsa 30 dakika kadar sürecektir. Aman koca binlerce yılı bu mesafede, bu kadar zamanda nasıl yaparız diye endişelenmeyin. Kendinizi trenimizin emin raylarına bırakın. Yol boyunca kahkaha atıp, eğlenmek, şaşırıp, bilgilenmek ve de en önemlisi soru sormak serbest olup trenden atlamak yasak değil, ancak doğru da değildir.

Evet çocuklar;

Bu yaşayan bir trendir. Şimdiden hepinize biz "Filozof Çocuklar Felsefe Treni"ni tercih ettiğiniz için teşekkür eder, iyi yolculuklar dileriz...

İnsanlık tarihi bizim tahmin edebileceğimizden çooooook uzun yıllar öncesine dayanır. Bir insanın ömrü ortalama 70–80 yıldır, ancak dünyanın tarihi 100 değil, 1000 değil binlerce yıl öncesine uzanır. Siz doğduğunuzda çevrenizde gördüğünüz şimdi size çok basit gelen koltuktan yatağa, televizyondan çamaşır makinesine, bilgisayardan cep telefonlarına kadar hiçbir şey bir zamanlar yoktu. Bütün bunları insanlık bilgi üreterek biriktirdi. Hatta o kadar ki dünya üzerinde yaşayan bizlere bıraktıkları çeşitli kalınlardan bildiğimiz ilk insanların evleri, yatacak yerleri, ateşleri, kıyafetleri, bir dilleri bile yoktu. Bu ilk insanlar, ormanlarda hayvan avlayıp meyve toplayarak karnını doyuruyor, mağaralarda yaşıyor ve kendilerinin bile zor anladığı bir dil konuşuyorlardı. Ve böylece ilk durağımıza gelmiş bulunuyoruz. İnsanlık tarihinin ilkel dönemi ve karşımızda ilkel insanlar...

(1. durak gösterilerini sergiler)

Filozof arkadaşlarımıza bize bu dönemi anlamamızda yardımcı oldukları çok teşekkür ediyor, bol sorulu hayatlar diliyoruz onlara ilkel dünyalarında. Gördüğümüz gibi ilkel dünyada insanlar doğada olup biten bir çok olaydan korkuyordu. Zaman ilerleyip, ateşi de hâkimiyet altına aldıktan sonra az önceki ilkel insanlar kendilerini geliştirdi. Bir dil buldular birbirleriyle

konuştular, mağaralardan çıkıp kendilerine evler yapmaya başladılar, evlerde kullanacakları aletleri ürettiler, bunlar da yetmedi toprağı ekip biçmeye başladılar ve üretimi sağladılar. Artık hayvanlardan, doğal olaylardan korkmuyorlardı; çünkü onları koruyan evleri, aletleri vardı. Ama tabii ki bu da insanlara yetmedi. Çünkü insanlar düşünebiliyorlardı. Doğaya hâkim olmak yeterli değildi. Doğada neler olup bittiğini de anlamak için çalışmaya başladılar. Güneş nasıl doğup batıyordu, yağmur kar nasıl yağıyordu. Bu soruları sormaya ve araştırmaya başladıkların çeşitli düşünceler ortaya çıkmaya başladı ve evet bu düşünceler bilimin de temelini oluşturdu. Ve ikinci durağımız: biz onlara doğa filozofları diyoruz. Bu filozoflar, mö. yılları arasında Ege denizi kıyılarında bir köyde yaşamaktaydılar. Şimdiki zamanda olduğu gibi o zamanlar okullar çok yaygın değildi. Tales evine yakın bir yerde çeşitli düşünceler üretmek için bir okul açtı o yüzden de ona felsefenin babası lakabı takıldı. Böylece biz de ikinci durağımıza varmış olduk. Şimdi karşımızda, Felsefenin babası Tales, Tales'in kapı komşusu Aneksimandros ve onun uzaktan akrabası Aneksimenes'in evrenin ana maddesinin ne olduğuna dair atışmaları...

(2. durak gösterilerini sergiler)

Bu duraktaki filozof arkadaşlarımıza da candan teşekkür ederek yolumuza devam ediyoruz. Önümüzde çok bir mesafe olmasa da uzun yıllar var. Şimdi size hepimizin bilmesi gereken acı bir gerçekten söz etmek istiyorum. İnsanlık tarihi boyunca ne kadar güzel ve faydalı bilgiler üretildiyse bunlara egemen olmak isteyen kötü insanlar da oldu. Yani insanlığın ürettiği bilgi her zaman insanlığın yararı için kullanılmadı. Bizim Egeli filozoflardan sonra onların düşüncelerini daha da geliştiren onlarca daha filozof çıktı. Aradan yıllar geçtikten sonra bu filozofların bilgilerini kötüye kullanan bazen de yok sayan krallıklar, kiliseler kuruldu bunlar insanlığın düşüncesini ileriye değil geriye götürdü. İnsanlar eşit olmaktan çıktı ve birileri birilerine hizmet etmesi için zorlandı. Hatta öldürüldüğü bile oldu. Sanki tüm dünyanın üzerine karanlık bir örtü örtülmüştü. İnsanlar zorla savaşa götürülüyor, köle olarak kullanılıyor, itiraz ederlerse de idam ediliyorlar ve masum kadınlar cadı ilan edilip avlanıyorlardı. İşte insanlığın böyle bugünkü sorunlarından da büyük sorunlar yaşadığı karanlık bir dönem oldu. Bakalım 3. durağımızda karanlığın içinden önümüze ne çıkacak?

(3. durak gösterilerini sergiler)

Karanlık çağın en karanlık yüzünü bizlere gösteren filozoflarımızın yanından ayrılırken her birine teşekkürü de bir borç biliyoruz. Çocuklar bu karanlık dönem oldukça uzun yıllar sürdü, ancak eninde sonunda köleler, birileri tarafından sürekli ezilenler yaşadıkları hayata isyan etmeye başladılar. Yeni ve daha özgürleştirici düşünceler üretmeye başladılar. Bu özgürleştirici bilgiler de tavan arasına kaldırılan bilimi yeniden yeryüzüne indirdi. Daha iyi yaşamak için binlerce yıl önce yaşamış az önce izlediğimiz gibi düşünürlerin yazdıkları şeyler kitap haline getirildi. Matbaalar kuruldu, kitaplar basıldı ve okunmaya başladı. Şöyle bir durup ya ne yapıyoruz biz diyen insanoğlu yeni bilgiler üretmeye başladı. Dünyanın yuvarlak olduğunu, döndüğünü keşfetti. Makineler yapıp, fabrikalar kurdu ve seri olarak bazı şeyleri üretmeye başladı. Hatta şu an içinde olduğumuz tren bile ilk o zaman üretildi. Evet evet

doğru söylüyorum. Bu tren ta o zamanlar inşa edildi. Ama bu üretilen yeni bilgiler de her zaman insanlığın yararı için kullanılmadı maalesef. İnsanlar birbirlerinin yaşadıkları topraklara tarih boyunca hep göz dikmişler ve bunun için savaşmışlardı. Bu dönemde işte bu bahsettiğimiz fabrikalar sadece iyi şeyler üretmek için değil mesela savaş malzemesi gibi kötü şeyler üretmek için de kullanıldı. İşte bu durağımızda karşımızda o dönemden kalma bir fabrika ve büyük bir makine. Şimdi izleyip bu makinenin ne ürettiğini hep birlikte bulmaya çalışalım.

(4. durak gösterisini yapar.)

Evet, çocuklar bu makine bir silah makinesi. O yüzden yüzleri asıktı makinenin parçası olan filozof arkadaşlarımızın. Onlara da çok çok çok teşekkür ederek yolculuğumuza devam ediyoruz. Tarihsel düşünce yolculuğumuzda sonlara yani günümüze giderek yaklaşıyoruz. Şehirlerde büyük büyük sanayilerin, fabrikaların kurulmasıyla hayat artık daha hızlı akıyordu. Zaman farklı ilerlemiyordu. 1 saat hala 60 dakika ama insanların birbirine, bilgiye ulaşımlarındaki hız tahmin edebileceğimizden de fazla olmaya başladı. Bundan 300 sene önce az önceki fabrikada çalışan bir işçiye deseniz ki ayrı şehirlerde iki kişi birbirinin sesini duyarak konuşabilecek. Sizinle alay eder, azarlar, öyle şey mi olur der yollardı. Ama biz şimdi uzaktaki insanlarla internet, cep telefonu aracılığıyla sadece sesli değil görüntülü bile konuşabiliyoruz. Ama bir yandan da aynı teknoloji nükleer silahlar, atom bombaları üretip milyonlarca insanın aynı anda hayatını kaybetmesine yol açabiliyor. Kafalarımızın karıştığının farkındayım. Ama zaten çok karışık bir çağda yaşıyoruz.

Bakın neler var çevremizde insanlığın ortak mirası olan bilgiyle hem bize hizmet eden, hem de eziyet eden... Böylece yolculuğumuzun sonuna kendi yüzyılımıza da gelmiş bulunuyoruz.

(5. durak gösterileri sergilenir.)

Şimdi sizlerin burada gördüklerinizin dışında kalan ve günümüze ait iyi ve kötü şeyleri aklınıza getirmenizi istiyoruz. Gördüğünüz gibi bir tarafta günümüz dünyası bir tarafta da kocaman soru ağacımız var. Elinizdeki küçük kâğıtlar soru kâğıtlarıdır. Bu dünya ile ilgili aklınıza gelen bir soruyu, en merak ettiğiniz şeyi o küçük kâğıtlara yazın ve soru ağacına asın. Bu ağaç artık bizim sorularımıza buraya kök salacak, büyüyecek. Bizden binlerce yıl sonra yaşayacak çocuklar bizim sorularımıza cevap bulmak için, belki bir tren yolculuğu da onlar yaparlar kim bilir.

Evet, çocuklar yolculuğumuz burada sona ermiş bulunuyor. Bu yolculuktan keyif aldınız mı? O zaman biz Küçük Filozoflar size bol sorulu bir yaşantı dileriz...